

forventningen af lineære funktioner eller kvadrater på lineære funktioner af iagttagelserne og forudsætter således ikke kendskab til højere matematik.

I kapitlerne 9 og 10 vises, hvorledes resultatets nøjagtighed kan udledes af iagttagelsernes fordeling, og betydningen af en analyse af såvel spredninger som omkostninger understreges med henblik på planlægningen af fremtidige undersøgelser.

Endelig indeholder kapitlerne 11 og 12 en detaljeret gennemgang af to eksempler på større stikprøveundersøgelser. I kapitel 11 gennemgås en amerikansk undersøgelse til bestemmelse af antal bildæk på iager hos detailhandlere i marts 1945 (i forbindelse med administrationen af rationeringen af bildæk), og i kapitel 12 refereres en stikprøveundersøgelse af befolkningen i Grækenland i 1946 med det formål at bestemme folketallet og befolkningens fordeling på køn, alder, etc., specielt med henblik på kontrollen med antallet af stemmeberettigede ved det første valg efter krigen.

Foruden ovennævnte ti kapitler indeholder bogen yderligere syv kapitler med videregående statistisk teori, hovedsagelig en gennemgang af binomialfordelingen, den hypergeometriske fordeling og den normale fordeling med de dertil knyttede tests for signifikans.

De valgte metoder og eksempler er som helhed præget af de betingelser, hvorunder Bureau of the Census må gennemføre sine undersøgelser, d. v. s. med benyttelse af spørgere og uden folkeregister. De amerikanske erfaringer kan således ikke uden videre overføres på danske forhold. Det må endvidere fremhæves, at problemstillingen er den simplest mulige: at finde skøn over eet middeltal eller totalantal. De i praksis forekommende opgaver er som regel mere omfattende.

Bogen indeholder et stort antal værdifulde øvelser og »remarks«. Forfatterens lidet ortodokse skrivemåde og hans evne til at formulere rammende ordsprogsagtige sætninger gør det til en fornøjelse at læse

mange af de ikke-matematiske afsnit i bogen.

A. Hald.

Paul Alpert: Twentieth Century Economic History of Europe. Henry Schuman, New York 1951. 466 sider + XIV. Pris: \$ 6.

W. Arthur Lewis: Economic Survey 1919-1939. George Allen and Unwin Ltd. London 1949. 213 sider. Pris: 15 sh.

Omend begge disse bøger henvender sig til yngre studerende og lægmænd, er der stor forskel på de krav, de to forfattere stiller til deres læsere — en forskel, der synes betinget af bøgernes forskellige målsætning:

Alpert tager sit udgangspunkt i følgende traditionelle oplæg:

»... factors such as private business monopolies, as well as monopolies of organized labor and farmers, began to grow so powerful as to obstruct the normal functioning of the capitalist economy...« (s. XIII).

Han stiller sig dernæst den opgave at beskrive og analysere de måder, hvorpå forskellige lande har tilpasset sig disse institutionelle ændringer, men bliver dog i det væsentlige stående ved at *beskrive*. Herved opnår Alpert at skrive en underholdende bog med en lettilgængelig disposition (omtale af udviklingen i udvalgte lande i 1920'erne, i 1930'erne, under den anden verdenskrig og efter denne). Bogen rummer en mængde facts om pris- og produktionsudvikling samt om den tilstræbte og realiserede økonomiske politik, men i dens brede fortællende strøm drukner så godt som alle tilløb til økonomisk analyse af de drivende kræfter i udviklingen — herunder også spørgsmålet, om væksten i monopoler etc. er udgangspunkt for den økonomiske udvikling eller skabt af denne.

I modsætning hertil stiller Lewis sig direkte som mål at *analysere* i et »attempt to interpret the inter-war-years in the setting of world economic history« (s. 9). Uden at tabe denne målsætning af syne

forventningen af lineære funktioner eller kvadrater på lineære funktioner af iagttagelserne og forudsætter således ikke kendskab til højere matematik.

I kapitlerne 9 og 10 vises, hvorledes resultatets nøjagtighed kan udledes af iagttagelsernes fordeling, og betydningen af en analyse af såvel spredninger som omkostninger understreges med henblik på planlægningen af fremtidige undersøgelser.

Endelig indeholder kapitlerne 11 og 12 en detaljeret gennemgang af to eksempler på større stikprøveundersøgelser. I kapitel 11 gennemgås en amerikansk undersøgelse til bestemmelse af antal bildæk på iager hos detailhandlere i marts 1945 (i forbindelse med administrationen af rationeringen af bildæk), og i kapitel 12 refereres en stikprøveundersøgelse af befolkningen i Grækenland i 1946 med det formål at bestemme folketallet og befolkningens fordeling på køn, alder, etc., specielt med henblik på kontrollen med antallet af stemmeberettigede ved det første valg efter krigen.

Foruden ovennævnte ti kapitler indeholder bogen yderligere syv kapitler med videregående statistisk teori, hovedsagelig en gennemgang af binomialfordelingen, den hypergeometriske fordeling og den normale fordeling med de dertil knyttede tests for signifikans.

De valgte metoder og eksempler er som helhed præget af de betingelser, hvorunder Bureau of the Census må gennemføre sine undersøgelser, d. v. s. med benyttelse af spørgere og uden folkeregister. De amerikanske erfaringer kan således ikke uden videre overføres på danske forhold. Det må endvidere fremhæves, at problemstillingen er den simplest mulige: at finde skøn over eet middeltal eller totalantal. De i praksis forekommende opgaver er som regel mere omfattende.

Bogen indeholder et stort antal værdifulde øvelser og »remarks«. Forfatterens lidet ortodokse skrivemåde og hans evne til at formulere rammende ordsprogsagtige sætninger gør det til en fornøjelse at læse

mange af de ikke-matematiske afsnit i bogen.

A. Hald.

Paul Alpert: Twentieth Century Economic History of Europe. Henry Schuman, New York 1951. 466 sider + XIV. Pris: \$ 6.

W. Arthur Lewis: Economic Survey 1919-1939. George Allen and Unwin Ltd. London 1949. 213 sider. Pris: 15 sh.

Omend begge disse bøger henvender sig til yngre studerende og lægmænd, er der stor forskel på de krav, de to forfattere stiller til deres læsere — en forskel, der synes betinget af bøgernes forskellige målsætning:

Alpert tager sit udgangspunkt i følgende traditionelle oplæg:

»... factors such as private business monopolies, as well as monopolies of organized labor and farmers, began to grow so powerful as to obstruct the normal functioning of the capitalist economy...« (s. XIII).

Han stiller sig dernæst den opgave at beskrive og analysere de måder, hvorpå forskellige lande har tilpasset sig disse institutionelle ændringer, men bliver dog i det væsentlige stående ved at *beskrive*. Herved opnår Alpert at skrive en underholdende bog med en lettilgængelig disposition (omtale af udviklingen i udvalgte lande i 1920'erne, i 1930'erne, under den anden verdenskrig og efter denne). Bogen rummer en mængde facts om pris- og produktionsudvikling samt om den tilstræbte og realiserede økonomiske politik, men i dens brede fortællende strøm drukner så godt som alle tilløb til økonomisk analyse af de drivende kræfter i udviklingen — herunder også spørgsmålet, om væksten i monopoler etc. er udgangspunkt for den økonomiske udvikling eller skabt af denne.

I modsætning hertil stiller Lewis sig direkte som mål at *analysere* i et »attempt to interpret the inter-war-years in the setting of world economic history« (s. 9). Uden at tabe denne målsætning af syne

skriver Lewis i bogens part I periodens økonomiske historie i kronologisk rækkefølge — eller rettere dens økonomiske aktivitets historie, hvori »labour relations, monopolization and so on only are mentioned in so far as they throw light upon the ebb and flow (s. 13). I part II fremdrages de mest typiske af forskellige landes økonomisk-politiske foranstaltninger og deres lære, hvorefter vejen er banet for i part III (»Trends«) at placere mellemkrigstiden i perspektiv af førkrigstidens økonomiske historie og spørge, »why the experience of the inter-war-years was so unfavourable« (s. 146).

Som denne forskel i målsætning præger oplæget, præger den også indholdet: Alpert fortæller og kan derfor lade alle den økonomiske teorier såvel prøvede som uprøvede redskaber ligge, mens Lewis må mobilisere dem fra første færd, både for at foretage en sortering af det behandlede stof og for at nå sin syntese.

Fra et forskningssynspunkt er der ingen tvivl om, at Lewis' fremgangsmåde er den mest frugtbare, da det i første række er fortolkningens opgave, økonomisk historisk skrivning om vor egen tid stilles overfor. Det kan derfor ikke undre, at Lewis' bog er den interessanteste og mest helstøtte af de to. Snarere kunne det undre, at Alpert al letkøbt journalistik til trods præsterer en oplysende og i det væsentlige sammenhængende fremstilling uden at stille noget perspektiv i udsigt og oplede det med den økonomiske tænknings hjælp. Forklaringen ligger vel i, at der fra et mere alment belærende synspunkt er behov for enhver kenders forsøg på samlede fremstillinger af de sidste par menneskealdres økonomiske historie — naturligvis ikke mindst, når det drejer sig om at fremstille europæisk historie for et amerikansk publikum, hvad Alpert i første række sigter mod — og i, at Alpert er kender — man kan have sine tvivl om, hvorvidt der i Europa kunne skrives økonomisk historie om Amerika med så få fejl, som Alpert gør det om Europa.

Lewis' målbevidste styren efter en syntese fører ham let til 1) at overse de træk

i mellemkrigstidens økonomiske udvikling, der var førkrigsudviklingen overlegne og 2) at besvare sit spørgsmål ud fra et ret eensidigt udvalg af faktorer med forbigåelse af andre, næppe mindre væsentlige — ikke mindst dem, der står i forbindelse med ændret politisk opfattelse.

Hovedmisèren i mellemkrigstiden var ifølge Lewis, at international handel og arbejdsdeling blev slået i stykker — ikke som følge af for stærk industrialisering af »ny« lande, men tværtimod på grund af for lidt industri til at aftage den voksende råvareproduktion. Herved udviklede terms of trade sig i råvarernes disfavør, råvareomsætningen faldt, hvilket igen lagde et tryk på færdigvareomsætningen, som dog bevarede sin førkrigsrelation til råvareomsætningen, der ifølge Lewis var den drivende kraft i den nedadgående verdenshandel, mens færdigvareomsætningen opfattes som den afledede. Denne uligevægt i terms of trade, som betød et hårdt pres på råvarelandene (der ydermere ofte var debitorlande), var dog ikke den eneste ansvarlige for det tiltagende net af restriktioner over for udenrigshandelen. Den mindre smidige betalingsmekanisme (på grund af manglende valutareserver, Londons manglende evne til at indtage sin førkrigsplads som finansieringscentrum og de store, nervøst prægede, korte kapitalbevægelser), toldpolitikken (som Lewis ikke tillægger større betydning) og bilateralismen bidrog hver for sig sit dertil. Men der er for Lewis ingen tvivl om, at det var råvareprisfaldet, der var hovedulykken. Omend Lewis utvivlsomt rammer centralt med denne syntese, er det dog kun een side af sammenspillet, der tages under luppen, mens andre: ny landeopdeling, ønsker om at være uafhængig af råvaretilførsler i krigstilfælde, de nationale og internationale monopolvers ændrede struktur (Dobb), ny signaler i social- og finanspolitik, ændret erhvervsfordeling (Hecksher) o. m. a. enten slet ikke eller kun delvist er med i synsfeltet. Faren herved ligger ligefor: let forklarede er vanskelighederne også enkelt løste. Havde man blot produceret flere industrivarer (s. 196), arbejdet mere sam-

men om råvareprisstabilisering gennem »bufferstocks« (s. 174) og i øvrigt spredt valutaeserverne, var alt gået godt! — altså den halve løsning, for hvorfor gjorde man det ikke, når andre end Lewis allerede så dette, mens det var aktuelt?

Denne ensidighedens og patentmedicinens risiko løber Alpert ikke i sin bog. Han styrer ikke mod noget bestemt mål og kan derfor medtage alt, hvad han støder på, hvorved han får sådanne faktorer frem som de venstreorienterede regerings betydning for Dawesplanen og vejen mod stabilere international handel, Østeuropas sønderlemmede struktur og dens betydning for Tysklands succesfulde økonomiske politik efter 1933 o. l., ligesom beskrivelsen indtager en langt større plads hos ham end hos Lewis.

Alperis risiko er, at forsøg på forklaringer ofte bliver til postulater: krisen skyldtes overproduktion af landbrugsvarer (hvis man vil tro på det, har Lewis givet en lang dokumentation, man kan støtte sig på — men det har Alpert *ikke*) — eller de havner i politisk eller psykologisk frase-

ologi, som når hovedårsagen til Hitlers succes findes i, at »optimistic self-confidence ... was completely destroyed during the great depression« (det blev den vist også andre steder), eller når særtrækkene i Frankrigs økonomiske struktur og udvikling gang på gang efter ganske traditionelle linier føres tilbage til en særlig psykologisk indstilling hos det franske folk. Det skulle nok være muligt at finde andre og mere sigende analyser af fransk økonomisk udvikling end disse, der alene hæfter sig ved glæden ved smådrift på kvalitativ mere en kvantitativ basis, glæde ved politisk strid for stridens egen skyld, etc.

Fra et lærebogssynspunkt er Alperis bog — sin populærvenskabelige form til trods — givet at foretrække i kraft af dens langt mere oplysende form. Specielt for de økonomistuderendes vedkommende må det dog hilses med glæde, at de fremtidigt gennem Lewis' bog får lejlighed til at stifte bekendtskab med den form for økonomisk historieskrivning, der med teoriens redskaber styrer løs på en fortolkning af historiens facts.

Poul Milhøj.